

PETER KREEFT¹

Dobro živeti na zemlji in priti v nebesa: Devetnajst tipov sodb²

Obstaja vsaj 19 različnih vrst sodb, ki jih lahko razlikujemo med seboj. Žal mi je, da mi ni uspelo najti dvajsete, saj bi se tako število sodb ujemalo s številom prstov na rokah in nogah. Se pa številka 19 ujema s številom prstov Froda Bisagina, enega izmed mojih junakov. (Gotovo se spominjate Froda Devetoprstega in Goluma Enajstoprstega.) Da je tema, ki mi je bila premišljeno določena – sodba – pomembna, je očitno. En razlog za to je, da je presojanje privilegij, ki ga imamo samo osebe. Drug pa, da je nujno obenem dobro živeti na zemlji in priti v nebesa.

O vsaki izmed teh 19 vrst sodb bom nekaj povedal. Najbrž to ne bo najpomembnejša ali najbolj temeljna stvar, ki jo je mogoče reči o njih, toda povedal bom nekaj, za kar sem prepričan, da je dovolj pomembno, da vsaj za dve minuti dragocenega časa pritegne pozornost mojega poslušalstva in vam da misliti.

Prva vrsta sodbe je sodba kot taka, sodba sama na sebi. S tem mislim na logično obliko sodbe: na potrditev ali zanikanje, da predikat pripada subjektu, da je neko stanje stvari resnično ali ne. To je "druga dejavnost uma" v tradicionalni sholastični logiki in edina, ki vsebuje resnico. Prva dejavnost uma, spoznavanje ali dojemanje, ne vsebuje resnice, saj si zgolj predstavlja pojme, ki niso niti resnični niti neresnični, ampak zgolj surov material, oziroma vsebina resničnih ali neresničnih sodb. Niti pojem 'jabolka'

niti pojem 'sadeži' namreč ni resničen ali neresničen, je pa resnična sodba "Jabolka so sadeži." Tretja dejavnost uma, sklepanje, pa prehaja od predpostavljene resnice ene ali več sodb, ki so premise, v resnico naslednje sodbe, v zaključek, ki ga je potrebno dokazati. Pojmi nam povedo, kaj, sodbe nam povedo, ali, in sklepanje nam pove, zakaj. Bistva tako razumemo s pojmi, obstoj s sodbami in vzroke pa s sklepanjem.

Ker pojmi izražajo zgolj bistva, obstoj pa se izraža šele s sodbami, ta temeljna logična struktura mišljenja vključuje tudi razlikovanje med bistvom in obstojem, kar je eno izmed najpomembnejših načel metafizike in temelj za Tomažev najboljši dokaz za obstoj Boga: za dokaz iz priložnosti k nujnosti bitja – to je, iz premise o obstoju bitij, katerih obstoj ni bistvo, k sklepanju o obstoju bitja, katerega obstoj je bistvo, saj je to edini način,

kako odgovoriti na vprašanje, zakaj druga bitja sploh obstajajo. Če namreč njihov obstoj ne izhaja iz njihovega bistva, mora izhajati od zunaj, iz nekega vzroka. Samo Bitje, katerega bistvo je obstoj, torej lahko pojasni obstoj bitij, katerih bistvo ni obstoj, saj je njihov vzrok. Samo Bitje, ki pojasnjuje samo sebe, lahko pojasni bitja, ki ne pojasnjujejo samih sebe.

Razlikovanje med bistvom in obstojem, ter med pojmi in sodbami pa tudi pojasni, zakaj znameniti Anzelmov 'ontološki argument' ne drži: meša namreč bistvo in obstoj in obravnava obstoj kot bistvo, kot 'kaj', kot lastnost. Rad bi poudaril, kako resnično pomembno je, da samo sodbe izražajo ontološki obstoj in logično resničnost. Ko pa bomo raziskovali konkretne, posamezne sodbe, namesto univerzalne, abstraktne logične oblike sodb, bomo videli, da sodbe podajajo bodisi ljudje, angeli ali Bog, in da so to edine tri vrste osebnih bitij, ki jih poznamo ljudje, razen pravnikov in dekonstrukcionistov.

PRVI DEL: ČLOVEŠKE SODBE

Iz očitnih razlogov bomo najprej pogledali človeške sodbe. Ko gre za človeške sodbe, je najbolj temeljna delitev na teoretične in praktične sodbe, tj. na sodbe o resnici in na sodbe o dobrosti. Vse sodbe podaja razum, toda teoretične sodbe urejajo mišljenje, praktične sodbe pa urejajo prakso, življenje, oziroma delovanje.

TEORETIČNE SODBE

Druga vrsta naših sodb so zato teoretične sodbe. Zelo pomenljivo je, in to je tudi glavni vzrok za zaton priljubljenosti klasičnega izobraževanja, da so v naši kulturi pojmi 'teoretično', 'spekulativno' in 'kontemplativno' vsi izgubili svoj častitljivi prizvok. Namesto da bi se nanašali na resnico, besedi 'teoretično' in 'spekulativno' danes pomenita 'nezanesljivo'. 'Kontemplativno' pa je omejeno na menihe in mistike. To je znamenje globokega kulturnega razkroja, v veliki meri pa izhaja

iz Francisa Bacona, ki je razglasil radikalno novo *Summum bonum* (najvišje dobro) naše kulture: podjarmljenje narave z uporabno znanostjo. Z drugimi besedami, ne gre več za resnico, ampak za moč; ne gre za usklajevanje človeškega uma z resničnostjo, ampak za usklajevanje resničnosti s človeško voljo.

Podobo te kulturne dekadence lahko vidimo tudi v bližini mojega domačega mesta, v Cambridgeu v Massachusettsu. Zelo pomenljivo je namreč, da je *Veritas* (Resnica), ki je uradno geslo paradnega konja ameriškega izobraževalnega sistema, Univerze Harvard, beseda, ki na večini humanističnih smeri na tej univerzi ni nikoli izrečena, ne da bi bila opremljena z ironičnimi narekovaji. V bakovski civilizaciji pa tudi naša umetnost, še posebej filmi, neprestano govorijo brezmejno laži o življenju, hkrati pa vedno bolj izpopolnjujejo svoje posebne učinke. Z drugimi besedami, tehnologija izigrava resnico.

PRAKTIČNE SODBE O DOBROSTI

Naj bo dovolj o drugi vrsti sodb, o teoretičnih sodbah o resnici. Naslednjih enajst vrst sodb se bo nanašalo na praktične sodbe o dobrosti. In ta skupina enajstih sodb se začneja s tretjo vrsto sodb – s sodbo o praktičnih sodbah – namreč, s sodbo, ki jo zagovarja večina sodobnih filozofov, da je med teoretičnimi sodbami o dejstvih in praktičnimi sodbami o vrednotah absoluten prepad. Ta dogma o absolutni ločitvi med dejstvi in vrednotami je namenjena opravičevanju moralnega relativizma, ideje, da so vrednote odvisne od naših subjektivnih občutkov in izbir, ne pa od objektivne resnice. Moralni relativizem pa je bolezen, za katero je C. S. Lewis, razgledan in vključen oxfordski gojenec, dejal, da bo "gotovo pogubila naše duše in našo vrsto".

Naše duše bo pogubila zato, ker odrešenje zahteva kesanje, kesanje zahteva priznanje grehov, priznanje grehov zahteva resničen, objektivni moralni zakon, proti kateremu grešimo, le-ta pa zahteva objektivne vrednote.

Našo vrsto pa bo pogubila zato, ker pomeni kirurško odstranitev vesti kot v *Krasnem novem svetu*. Ti ljudje niso ljudje, ampak japiji. Njihova telesa so sicer videti človeška, toda njihove duše so videti kot duše mladičev. Če in samo če vrednote in dejstva niso absolutno ločena, če so vrednote posebna vrsta dejstev, potem so lahko moralne vrednote objektivno resnične in potem imamo lahko naravni moralni zakon. (Bodite pozorni, kako veliko bolj nelagodna in zahtevna je beseda 'zakon' v primerjavi z besedo 'vrednote'.) Če pa ni tako, potem tega ni. Če je temeljno načelo moralnosti, "da je treba delati dobro in da se je treba izogibati zlu," potem je to, kar moramo storiti, odvisno od tega, kar je, etika pa je tako odvisna od metafizike in razuma. Če pa je moralnost preprosto zapoved volje, ki postavlja pravila igre, potem je moralni zakon diktat volje, ne pa razuma – in to je filozofija nominalistov, ašaritov, fundamentalistov, Evtifrona, Ockhama, Machiavellija, Hobbsa, Rousseauja, Marxa, Hitlerja in Satana. Bog pravi: "Pridite, pravdajmo se." Satan pa ne. Bog se sklicuje na razum, cesar pa se sklicuje na silo.

Tako pravi, razen če so naši cesarji klasično izobraženi, tradicija Platona in Aristotela. Prav na prvi strani Platonove *Države* najdemo kratek prizor, ki določa usodo zahodne civilizacije. Sokrat z nekaj spremljevalci sreča večjo skupino prijateljev in pride do spopada volj. Večja skupina si namreč želi, da bi Sokrat spremenil načrte in šel z njimi, zato eden izmed njih reče Sokratu: "Vidiš, koliko nas je, zato se zakoplji in ostani tu, ali pa se bojuj z nami." Sokrat pa odgovori: "Gotovo obstaja še tretja možnost: da vas prepričamo, da bi nas morali izpustiti." Razumno moralno prepričevanje – ključ do dobre družbe za Sokrata, Platona, Aristotela in srednjeveško krščanstvo. Kaj pa mi? Smo platonisti ali makiavelisti?

Samo če verjamemo v resničen naraven moralni zakon, postane možna četrta vrsta sodbe: to je sodba o resničnem moralnem dobrem. Beseda 'dobro' pa ima tri osnovne

pomene, kot pravi Aristotel, mojster zdrave pameti: moralno dobro, ugodno dobro in uporabno dobro. Sodbe o ugodnosti in uporabnosti lahko sicer napravimo tudi brez naravnega moralnega zakona, resničnih moralnih sodb pa ne. Tomaž Akvinski trdi, da se te sodbe temeljno nanašajo na smotre. Tako kot Aristotel, tudi on govori teološko. Kant pa trdi, ta se te sodbe v temelju nanašajo na dolžnosti. Toda oba sta prepričana, da razum lahko podaja moralne sodbe, ker razum pozna absolutno moralno normo, ne glede na to, ali gre za dokončen razumski smoter, *eudaimonijo* (blaženost, resnično srečo) ali za dokončno razumsko dolžnost, kategorični imperativ. Moralnih sodb torej ne vodi občutek, želja ali strast, ampak razum – razum v starem, častitljivem, širokem, antičnem smislu in ne v ozkem, sodobnem, računalniškem smislu. Filozofi, ki so učili, da moralne sodbe dela razum slednje vrste, filozofi, kot so Hobbes, Rousseau, Hume, Mill, Marx in Russell, pa nimajo zgolj nepopolne moralne filozofije, sploh nobene moralne filozofije nimajo, tako kot primitivci, ki so si izmislili pravlјice o ozvezdijih, nimajo primitivne, ampak sploh nobene astronomske znanosti.

Peta vrsta sodbe se ukvarja s tem, kako lahko po pravici podamo take moralne sodbe. Kako lahko presoјamo, kako moralno presoјati? Odgovor na to nam lahko dasta vzornika zdrave pameti, Aristotel in Kristus. Aristotel pravi, da moramo biti dobri, če hočemo podati dobre moralne sodbe; da moramo s ponavljajočimi se pravilnimi izbirami volje oblikovati moralne navade in s tem svoj moralni značaj, če hočemo biti moralno modri in z razumom pravilno zaznavati moralno dobro in zlo. Volja mora torej spoštovati razum, razum pa mora vzgajati moralna volja. Dobra volja pa ukroti razum tako kot ženska moškega. Tako kot klasična misel iz filma *Moja obilna grška poroka*: "Mož je ženina glava, žena pa je vrat, ki glavo obrača." Tudi Kristus se sklicuje na to psihološko načelo, ko govori o religioznem dobrem in odgovarja na vprašanje farizejev,

kako naj razumejo njegov nauk in ali ta nauk prihaja od Boga. Pravi namreč: "Če hoče kdo spolnjevati njegovo voljo, bo spoznal glede nauka, ali je ta od Boga ali pa jaz govorim sam od sebe." To je temeljno načelo svetopi-semske hermenevtike v enem stavku.

Šesta vrsta sodb je preudarna sodba o tem, kako doseči ugodje, veselje ali srečo, tri vedno globlje stopnje ene in iste reči, za katero pa nimamo ene same besede. Gre za tisto, po čemer hrepenimo zaradi tega samega in ne zaradi nekega višjega smotra, ne zato, ker je to moralna dolžnost, ampak zato, ker to zadovolji naše nemirno srce. Nekateri bedaki sodijo, da je ugodje dovolj, in nekateri napak sodijo, katere stvari jim ga bodo prinesle (denar, oblast in droge so očitni primeri tega). Toda ugodje in veselje postaneta dolgočasna; samo sreča nas zares zadovolji. Zato, če smo modri, ne bomo sklepali kompromisov in se ne bomo zadovoljili z ničemer manj kot srečo. Z drugimi besedami, na vprašanje, ki mu ga je postavil Bog, bomo odgovorili tako kot Tomaž Akvinski: "Lepo si pisal o meni, Tomaž; kaj si želiš za nagrado?" Tomažev odgovor pa je: "Samo Tebe, Gospod." Je že kdaj kdo povedal kaj modrejšega?

Sedma vrsta praktičnih sodb je sodba o uporabnosti: s kakšnimi sredstvi bomo najbolje dosegli svoj smoter, pa najsi gre za ugodje ali moralnost. Na vprašanje, kaj storiti, da bi dosegli ugodje, dajejo najboljši odgovor izkušnje. Na drugi strani pa na vprašanje, kaj storiti in česa ne storiti, da bi dosegli moralno dobro, najbolje odgovarjajo zapovedi, tako tiste, ki so bile od zunaj razodete Mojzesu, kot tiste, ki jih v sebi poznamo zaradi vesti. Te zapovedi je sicer zelo lahko poznati in zelo težko upoštevati, toda naši sofisti so modro rešili to težavo in jih napravili takšne, da jih je težje poznati kot upoštevati, ali vsaj težje kršiti kot upoštevati; v bistvu so sofisti otežili njihovo kršenje prav s tem, da so otežili njihovo poznavanje, t.j. s tem, da so jih izpilili do podrobnosti, žonglirali z njimi in plesali okrog njih. Prvi sofist pa je bil že hudič v Raju: "Ali je Bog res to rekel?"

Osma vrsta sodb pa niso sodbe, ki se nanašajo na naravni zakon ali naravno dobro, ampak na pozitiven zakon in pozitivno dobro, kot so zakoni, ki jih je postavil človek, človeški zakoni. To so tiste vrste sodbe, ki jih podajajo poklicni zakonodajalci, poklicni varuhi zakona in poklicni razlagalci zakona, t.j. kongresniki, policisti in sodniki. Ne morem veliko reči o tem, kakšne zakone postaviti ali kako jih bolje uveljaviti, povem pa lahko nekaj o presojanju o tem, kakšni morajo biti motivi za ukrepe in kazni, saj je to odgovor, ki ga večina razumnikov v naši družbi zdaj zanika. Bistven motiv za kazen namreč ne sme biti rehabilitacija ali zastraševanje, ampak pravičnost. Četudi je ljubezen najvišji motiv in je vaš osebni motiv za rehabilitacijo ljubezen do zločinca, ki ga želite rehabilitirati, in četudi je vaš osebni motiv za zastraševanje ljubezen do morebitnih bodočih žrtev, ki jih želite s tem zaščititi, in čeprav osebni motiv za pravičnost, tudi če je ne zamešamo z maščevanjem in sovraštvom, ni osebna ljubezen, je bistvenega pomena, da je pravičnost prvi motiv in absolutni standard. Sicer bomo nalagali nepravilne, nezaslužene kazni samo zato, ker mislimo, da bodo bolje rehabilitirale ali zastraševale. Toda sodbe o tem, kaj bomo rehabilitirali ali zastrašili, so negotove, saj so odvisne od naših nezanesljivih napovedi o prihodnosti in od našega nezanesljivega razumevanja značaja zločinca. Na drugi strani pa sodbe o pravičnosti v okviru pozitivnega prava niso odvisne od teh dveh negotovih reči in so zato lahko veliko jasnejše. In take so tudi sodbe o pravičnosti v okviru naravnega zakona; za vse, razen za sofiste.

Deveto in s prejšnjo zelo povezano vrsto sodb, ki jih danes pogosto podajajo zvezni ali vrhovni sodniki v naši družbi in zadeva razlago zakona, pa pogosto imenujemo 'dinamično', 'ustvarjalno', 'napredno' ali 'prilagodljivo' razlaganje. Te razlage omogočajo 'sodni aktivizem'. To pa je povsem tako kot 'dinamično', 'ustvarjalno', 'napredno' ali 'prilagodljivo' razlaganje Svetega pisma, s pomočjo katerega lahko poskrbite, da Sveto pismo uči skoraj

vse, kar hočete, od tega, da je Zemlja ravna, pa do komunistične revolucije. Enaka sodna filozofija, ki je po Dredu Scottu ugotovila, da so črni sužnji zgolj na pol človeška lastnina in ne osebe, je namreč v 'sivem območju' ustave ugotovila tudi, da obstaja pravica do zasebnosti, ki opravičuje umor otroka v maternici. In jutri lahko v ustavi najde še kaj drugega; pravzaprav karkoli. Filozofsko načelo je tu jasno: ne odkrivamo resnice in ne upoštevamo je, ampak jo s svojimi sodbami ustvarjamo. Ne gre torej za to, da bi se mišljenje podrejalo resničnosti, ampak se podreja naši volji. Z besedami sodnika Anthonyja Kennedyja v primeru Casey proti Planned Parenthood: "V bistvu je svoboda pravica do tega, da si človek sam določi smisel življenja in skrivnost

obstoja." Z drugimi besedami: "Bog, spravi se stran od tod; sediš na mojem mestu."

Še ene vrste pozitivnih sodb – to je naša deseta vrsta – pa ne sklepajo posamezni sodniki, ampak javnost kot celota. Javnost je nekoč pomenila predstavniško demokracijo, v kateri so z ljudskimi glasovi, bodisi neposredno z referendumom bodisi posredno po izvoljenih predstavnikih, o posameznih pomembnih vprašanjih presojele konkretne posamezne osebe. Danes pa o najpomembnejših vprašanjih odločajo neizvoljeni mediji in mnenjsko ozračje, ki ga ustvarjajo. Temu je de Tocqueville preroško rekel 'mehki totalitarizem'. Najvplivnejši filozof, ki je to idejo zagovarjal, pa je Rousseau s svojo idejo nezmotljivosti 'skupne volje'. Prav 'skupna

Polotok Dingle (Dingle Peninsula) na zahodni obali Irske

volja' ali Zeitgeist je namreč tisti, ki vpliva na sodbe našega neizvoljenega sodstva o tako usodnih vprašanjih, kot je definicija zakonske zveze. Vprašanja, o katerih presoja to sodstvo, pa so običajno kulturno, moralno in osebno veliko pomembnejša kot pa v veliki meri ekonomska vprašanja, o katerih odloča kongres ali predsednik.

SODBE O OSEBAH

Še en način, kako razvrščati sodbe, je po njihovih osebnih objektih. Sodimo lahko Boga, sebe in druge. Naj bodo to enajsta, dvanajsta in trinajsta vrsta sodb.

Ko gre za sodbe o Bogu, sem že omenil en način, kako se to danes dela, z 'ustvarjalno' interpretacijo zakona. Ustvarjalec v nasprotju z razlagalcem nima nobenih podatkov in nobenih omejitev, zato se njegove sodbe nikoli ne motijo. Losi so veliki in martinčki majhni samo zato, ker resnični svet omejuje našo ustvarjalnost, skratje pa so lahko veliki, kot pri Tolkienu, ali pa majhni, kot pri Shakespeareju, kakor hočemo. Kaj pa, ko gre za Boga. Bernard Shaw pravi: "Pravijo, da nas je Bog ustvaril po svoji podobi, mi pa mu že ves čas vračamo kompliment."

Pazljivo, torej. Ker je na tržišču mnogo bogov, moramo presojati med mnogimi kandidati in na ta način soditi Boga. Sicer bomo zgolj samovoljno odločili, kateri bog je Bog. Standarda sta resnica in dobrost, razumnost in moralnost. Vsakega Boga, ki je v logičnem nasprotju sam s sabo, in vsakega zlega Boga moramo imeti za krivega in nevrednega, da bi verovali vanj, saj imamo v svojih dušah ta dva standarda, ki sta absolutna, nedvomna in sama sebi zadosti. Dobesedno ne moremo verovati v karkoli, kar je tako nerazumno, da je v nasprotju s samim seboj in zato dobesedno brez smisla, pa čeprav temu rečemo Bog; in dobesedno ne moremo sprejeti nečesa, kar je v samem sebi nesprejemljivo, ker je logično v nasprotju s samim seboj, ali ljubiti nečesa, kar je dobesedno nemogoče ljubiti. Bog sam je v našo vest vsadil ta dva preroka in če jih

uporabimo pošteno in v podreditvi objektivni resnici in dobroti, ne pa pa naši lastni volji, bomo presojali z Božjo avtoriteto. Nekaj, kar je nesmiselno in v nasprotju s samim seboj, ne bo nenadoma postalo smiselno in vredno verovanja in nekaj, kar je samo v sebi zlo, ne bo nenadoma postalo dobro, če bo nekdo dejal: "Bog lahko to napravi." Bog lahko naredi kaj, kar je fizikalno nemogoče, ne more pa narediti nečesa, kar je logično ali moralno nemogoče. Prav zato je moral Kristus umreti: ker se Bog ni mogel preprosto pretvarjati, da nismo grešili, ali reči: "Pravičnost? Pozabite na to."

Naša dvanajsta vrsta sodb je presojanje samega sebe. Tu gre za kruto trojnost. Če presojamo same sebe, bomo ugotovili, da smo bodisi moralno dobri, moralno pokvarjeni ali nekje vmes. Če presodimo, da smo moralno dobri, s tem postanemo samozadostni farizeji. Če presodimo, da smo moralno pokvarjeni, postanemo črvi, ki žrejo sami sebe, in ne moremo ljubiti svojih bližnjih kot same sebe, ker sebe ne ljubimo. Če pa presodimo, da smo nekje vmes, da smo medli, tako-tako, smo kot mlačni prebivalci Laodiceje, ki so si zaslužili trdo Božjo besedo v Razodetju. Beseda namreč pravi: "Izpljunem te." Dvigni pogled. Rešitev je preprosta: presojati moramo svoje grehe, ne pa nas samih. Če se bomo redno obračali na Boga namesto nase, ne bomo podlegli zgornji trojnosti, saj v luči Njegovega obraza ne moremo sebe presojati kot vrednega, nevrednega ali nekje vmes.

Naša trinajsta vrsta sodb, presojanje drugih, pa je, kot vemo, nevarna in jo je prepovedal tudi sam Kristus, saj je presojanje ljudi in ne njihovih dejanj Božji privilegij. Seveda pa nam to ne prepoveduje, da bi presojali dejanja, saj bi to onemogočilo vso moralo. Danes obstaja samo ena skupina ljudi, ki vedno zanika to razlikovanje med grehom in grešniki, med dejanji in osebami; ki pravi, da je celotna njihova osebna istovetnost v tem, kar delajo, in da, če zavračamo to, kar delajo, zavračamo tudi to, kar so; da s tem, ko sovražimo njihov življenjski slog, sovražimo tudi

njih same v celoti, njihovo osebnost, njihov jaz. To, da nekaj poistovetimo s celotno osebo, pa je religiozna sodba. Ti ljudje, ki podpirajo to novo religijo, danes vladajo medijem, in to tako dobro, da bi me najbrž preganjali zaradi 'sovražnega govora', če bi si drznil imenovati jih, pa čeprav vsi vemo, kdo so. To so edini ljudje na svetu poleg islamskih teroristov, ki se držijo Churchillove formule za zmago v vojni, ne glede na to ali gre za vojaško ali kulturno vojno: "Nikoli, nikoli, nikoli, nikoli, nikoli se ne predaj."

DRUGI DEL: NE-ČLOVEŠKE SODBE ANGELSKÉ SODBE

Vseh trinajst vrst sodb do sedaj sklepajo ljudje. Obstaja pa štirinajsta vrsta sodb, saj poleg ljudi obstaja še ena znana vrsta ustvarjenih oseb: angeli. Njihove sodbe so po 'Angelskem učitelju' Tomažu Akvinskem bolj sodbe žensk kot pa moških: intuitivne in ne toliko razumske, izhajajo iz 'velike slike' in ne gredo korak za korakom, so sintetične in ne analitične. Zato so tudi dobro orodje Božje previdnosti, saj so bližje umu Avtorja človeške drame kot pa mi. Gojiti moramo prijateljstvo z njimi in moliti za njihov navdih ter jim zaupati, ko pridejo, saj so njihove sodbe po naravi modrejše od naših. (Mimogrede, to velja tudi za ženske, če lahko kot moški spregovorim drugim moškim in se pretvarjam, da me zdaj ženske ne poslušajo in nam ne namenajo svojega pogleda 'sem ti rekla', ki nam daje občutek, da smo kot ničvredni.)

BOŽJE SODBE

In končno Bog sodi na vsaj pet načinov: z ustvarjanjem, prepoznavanjem, skrbjo, utelešenjem in dovršitvijo. Daje nam naše veselje, našo osebno istovetnost, celo življenje skrbi za nas, daje nam odrešenje in poveličanje.

Vesolje je ustvaril svobodno, ne iz nujnosti, torej je presodil, da je dobro ustvarjati, tako pred stvarjenjem kot po njem. To je štirinajsta

vrsta sodb, priprada angelom. "Dobro, dobro, dobro," si je mrmral in presojal po vsakem dnevu stvarjenja. V tej sodbi najdemo tudi odgovor na najmočnejši argument ateistov, na problem zla: da je bolje, če ustvari veliko človeško družino, pa čeprav lahko vnaprej predvidi, da bodo med njimi resno zaostali prestopniki, kot pa da nas ne ustvari ali da sploh ne ustvari ničesar in vse ohrani varno in popolno, tako kot par japijev, ki noče otrok. Hvala Bogu je Bog nekoliko nor. Kot je nekoč dejala moja babica: "Imeti krče je bolj razumno kot imeti otroke." Toda Božje sodbe, da je bolje ustvarjati kot ne ustvarjati, ne moremo opravičiti z razumom, saj ni nobenega višjega standarda, nobene premise, iz katere bi lahko izpeljali tak zaključek. Če bi bilo veselje nujno, bi bili lahko glede tega gotovi; toda ker je prigodno, smo samo lahko le hvaležni zanj. To je petnajsta sodba in Božja sodba številka ena.

Šestnajsta sodba (Božja sodba številka dve) pa je sodba, da ni bilo samo dobro, ampak "prav dobro", da nas je Bog ustvaril po svoji podobi. Ker je Božje večno bistvo, ki se je razodelo samo enkrat, in sicer Mojzesu v gorečem grmu, Oseba, pa tudi Bitje, Jaz, pa tudi Sem, je svojo podobo, svoj jaz, svojo osebnost, svojo subjektivnost, svojo duhovno samozavedanje delil z nami. In ker je Bog tudi Avtor našega obstoja, nimamo nobene istovetnosti, ki bi bila bolj ločena od njega, kot je Hamletova istovetnost ločena od Shakespearove. Ko je rekel: "Bodi Peter Kreeft," je presodil, da je ta zmedena, prestrašena kepa živalskih vlaken, ki se kotali po klancih težnosti tega sveta in z vsakim obratom razpleta niti svoje istovetnosti, nekaj, kar je dobro, da ustvari. In čeprav je to noro, bi bilo bogoskrunstvo, če se ne bi strinjal z njim, če bi presodil v nasprotju z njegovo sodbo.

Naša sedemnajsta sodba in Božja sodba številka tri je Božja previdnost. Tri predpostavke Božje previdnosti so tri premise o teizmu, o katerih se da najmanj razpravljati; to so, da je Bog vsemogóčen, da je popolna modrost in popolna velikodušnost. Soditi, da je to troje

logično resnično, pa pomeni tudi pritrditi presenetljivemu zaključku iz Pisma Rimljanom 8,28, da njim, ki ljubijo Boga, vse, tudi zlo, pripomore k dobremu, če mu le dopustimo, če mu zaupamo, ga ljubimo in če vstopimo v krvni obtok ali življenjski tok njegove volje, ki usmerja vso rast naših duš in teles v skladu s tem, kar presoja, da je na koncu najboljša za nas. Gotovo je v to težko verjeti in mu tako zaupati, kar je Job odkril tudi v svoji izkušnji, toda to je enako potrebno, kot je težko.

Kajti sicer moramo zanikati bodisi njegovo vsemogočnost, njegovo vsevednost, njegovo vseobsegajočo dobroto ali pa zakone logike, kar pa je vse nedopustno. On je naš najboljši učitelj in vsak dogodek, ki ga prinese v naše življenje, je poteza, ki jo napravi na šahovski deski v dvoboju proti hudiču in hudičevim kmetom, ki so svet in meso. Bog pa ne vleče napačnih potez in ne izgublja iger. Njegova sodba je popolna.

Osemnajsta sodba in Božja sodba številka štiri je njegova sodba, da je najbolje, da se njegov Sin učloveči in da da svoje telo in kri – vseh pet litrov – za naše odrešenje. Tudi to je sodba, ki je ne moremo razumeti ali dokazati s kakšnimi predhodnimi premisami, ki bi bile na razpolago človeškemu umu, in zato sodba, ki jo lahko zgolj sprejememo s hvaležnostjo in čudenjem, tako kot sprejemamo stvarjenje in Božjo previdnost. Gabriel Marcel je napravil znamenito razliko med težavami in skrivnostmi: težave lahko rešimo, saj so zunaj nas; skrivnosti pa ne moremo, ker je tisti, ki jo rešuje, sam težava. Kot pravi Marcel, je torej skrivnost težava, ki se zajeda v svojo lastno vsebino. Bog pa je presodil, da je težava človeškega življenja skrivnost, in jo rešil s tem, da je postal sam ta skrivnost. "Za nas je postal greh, da bi mi lahko v Njem postali Božja pravičnost." C. S. Lewis je dejal, ne bi bilo nobenih vprašanj več, če bi teologi

lahko popolnoma razumeli samo to malo besedico 'v'.

Devetnajsta sodba in Božja sodba številka pet pa je 'poslednja sodba'. Da bi dovršil naše stvarjenje, to, da nas v svoji prevodnosti ohranja, našo istovetnost in odrešenje, nam Bog daje popoln ion, naše posvečenje in poveličanje. Če bi v svoji sedanji situaciji videli popolnega svetnika, kakršen naj bi postali v nebesih, bi najbrž padli na obraz in čistili Boga. Njegovo usmiljenje je tisto, ki nas ohranja v nevednosti glede naše prihodnje slave. Toda Bog nam daje namige. V Visoki pesmi božanski ženin pravi svoji človeški nevesti: "Vsa lepa si, moja draga, in madeža ni na tebi." To je poslednja sodba. Kar namreč običajno imenujemo poslednja sodba, je pred tem: to je ločitev ovc od kozlov, odrešenih od pogubljenih, tistih, ki Bogu pravijo "zgodi se tvoja volja", od tistih, ki jim Bog pravi "zgodi se tvoja volja" (če še enkrat navajam Lewisa). Vsi bomo torej dobili, kar hočemo: pogubljeni pravičnost in odrešeni usmiljenje. Skoraj zadnja sodba je torej pravičnost, toda zadnja sodba je usmiljenje.

Ker pa je ta nagovor namenjen poslušalstvu, sem vseeno našel še dvajseto vrsto sodbe – to je vaša sodba o tem nagovoru, o devetnajstih točkah mojih sodb o sodbah. Rečem pa vam lahko samo to, kar bom rekel Bogu pri poslednji sodbi: Nisem tak bedak, da bi prosil za njegovo pravičnost, ampak samo za njegovo usmiljenje.

Prevedel: Leon Jagodic

-
1. Peter Kreeft je profesor filozofije na Boston Collegeu in King's Collegeu v New Yorku. Redno sodeluje s številnimi krščanskimi revijami in je avtor več kot 67 knjig.
 2. Prispevek je predelan nagovor, ki ga je avtor imel na letni konferenci inštituta CiRCE 19. julija 2013. URL=<http://www.theimaginativeconservative.org/2013/09/judgment.html> (Pridobljeno: 11. aprila 2014).